

Rapport 2012:58

Fastigheten Bastionen 7. Kristianstad stad, Kristianstads kommun.

Arkeologisk förundersökning 2012

Ing-Marie Nilsson

Rapport 2012:58

Fastigheten Bastionen 7. Kristianstad stad, Kristianstads kommun

Arkeologisk förundersökning 2012

Ing-Marie Nilsson

Fornlämningsnr: 93
Bastionen 7, Kristianstad stad
Kristianstads kommun
Skåne län

Sydsvensk Arkeologi AB

Kristianstad

Box 134

291 22 Kristianstad

Telefon (Regionmuseets växel): 044-13 58 00

Malmö

Erlandsrovägen 5

218 45 Vintrie

www.sydsvenskarkeologi.se

© 2012 Sydsvensk Arkeologi AB

Rapport 2012:58

Omslag: Vy från schakt. Foto: Ing-Marie Nilsson

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, Gävle.

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	5
Bakgrund	5
Metod och genomförande	6
Undersökningens resultat	6
Referenser	8
Administrativa uppgifter	9
Bilaga 1. Situationsplan	11

Fig. 1. Kristianstads kommun i Skåne

Fig. 2. Undersökningsområdets läge i Kristianstad.

Sammanfattning

Med anledning av en ledningsdragning för en råvattensledning söder om Kristianstads vattentorn gjordes en arkeologisk förundersökning i september 2012. Vid förundersökningen framkom inga orörda kulturlager, utan endast modernt raseringsmaterial och påförda massor.

Inledning

Fastigheten Bastionen 7 ligger i den norra delen av Kristianstads äldre stadsområde (RAÄ nr 93 i Kristianstads stad). I samband med nedläggande av en råvattensledning kom en mindre del av denna fornlämning att beröras. Länsstyrelsen i Skåne län beslutade därför att det skulle göras en arkeologisk förundersökning i form av en schaktningsövervakning. Beslut i ärendet fattades 2012-06-11 (Lst dnr 431-11367-12), och förundersökningen genomfördes i perioden 2012-09-19 till 2012-09-21 av Ing-Marie Nilsson från Sydsvensk Arkeologi AB.

Bakgrund

Kristianstad grundades år 1614 på initiativ av kung Christian IV. Staden ingick som en förstärkning av försvarslinjen mot Sverige. Under Christian IV:s regeringstid anlades också liknande befästningsverk i Halmstad, Laholm och Kristianopol. Kristianstad fick en strategiskt väl vald placering på Allön, en halvö vid Helge ås sankmarker. Genom staden ville den danska kungamakten åstadkomma ett starkt fäste mot svenska angrepp och ett skydd för de viktiga transportlederna i östra Danmark. I samband med att Kristianstad byggdes överfördes stadsrättigheterna från den av krig hårt drabbade staden Vä och så småningom även från Åhus.

Kristianstad är Nordens första exempel på en konsekvent genomförd renässansstad (Stewenius 1984:105). Kristianstads historiska stadsplan utgörs av ett rektangulärt regelmässigt gatunät med kvarters- och tomtindelning, med sammanlagt 190 tomter. Stadsområdet mätte ca 700 x 240 m och omgärdades av en bastionsförsedd fästningsvall. Det aktuella undersökningsområdet i fastigheten Bastionen 7 ligger i den norra delen av stadsområdet från 1600- och 1700-talet, i närheten av stadens norra befästningslinje. På platsen låg under denna tid bastionen Dronningen med därtill hörande vallgrav. De rester som fanns kvar av vällen raserades kring sekelskiftet 1900.

Numera har Kristianstads vattenverk sina lokaler i området, och så har det varit ända sedan 1870-talet. År 1873 uppfördes i bastion Dronningen stadens första vattenverk. Trettio år senare, i början av 1900-talet, blev det utbytt mot ett nyare och mer modernt vattenverk (Pettersson 2000, s. 159f). Detta bestod av ett runt vattentorn i tegel och sandsten, samt flera andra byggnader och reservoarer. Vattenverksanläggningen genomgick flera förändringar på 1920-, 1930-, och 1940-talen. Bygglov till det nya vattentornet beviljades 1963, och år 1970 stod också den nya vattenverksbyggnaden färdig. 1985 tillkom ytterligare en byggnad på vattenverksområdet (*Kristianstads centrum*, s. 13f).

Metod och genomförande

Arbetena omfattade en sträcka på 46 m. Schaktet löpte från öster om vattenreservoaren till den östra sidan av den östligaste vattenverksbyggnaden (se situationsplan, bilaga 1). Schaktet hade en bredd av 0,7-0,8 m, och grävdes ned till ett djup av 1,90 m i den norra delen, och 1,60 m i den södra delen, under nuvarande markyta. Förundersökningen genomfördes som en schaktningsövervakning där en arkeolog följde schaktningsarbetena, vilka dokumenterades genom fotografier och en sektionsritning. Inga fynd tillvaratogs.

Undersökningens resultat

Det visade sig att lagerbilden inom hela området var kraftigt störd av åtgärder under modern tid. I den norra delen av schaktet (fram till byggnaden), bestod lagren av påförda massor och rivningsmaterial. Här kunde bl.a. rester av nedbrutet tegel- och cementmurverk påvisas - med stor sannolikhet rester av raserade vattenverksbyggnader. I den södra delen av schaktet (utmed husets långsida) var marken i huvudsak utschaktad, men även här framkom rester av moderna grundmurar; med stor sannolikhet även dessa härrörde från nedrivna vattenverksbyggnader. Sammantaget berörde schaktningen inga äldre eller orörda kulturlager.

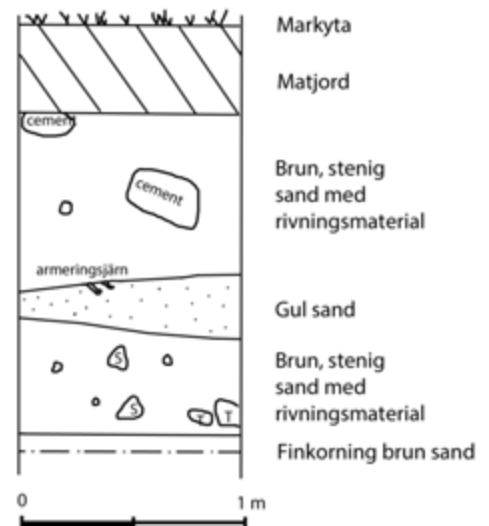

Fig. 3. Lagerbilden i den norra delen av schaktet

Fig. 4. Den norra delen av schaktet sett mot söder.

Fig. 5. Den södra delen av schaktet sett mot söder. I mitten syns spår av moderna grundmurar i armerad betong.

Referenser

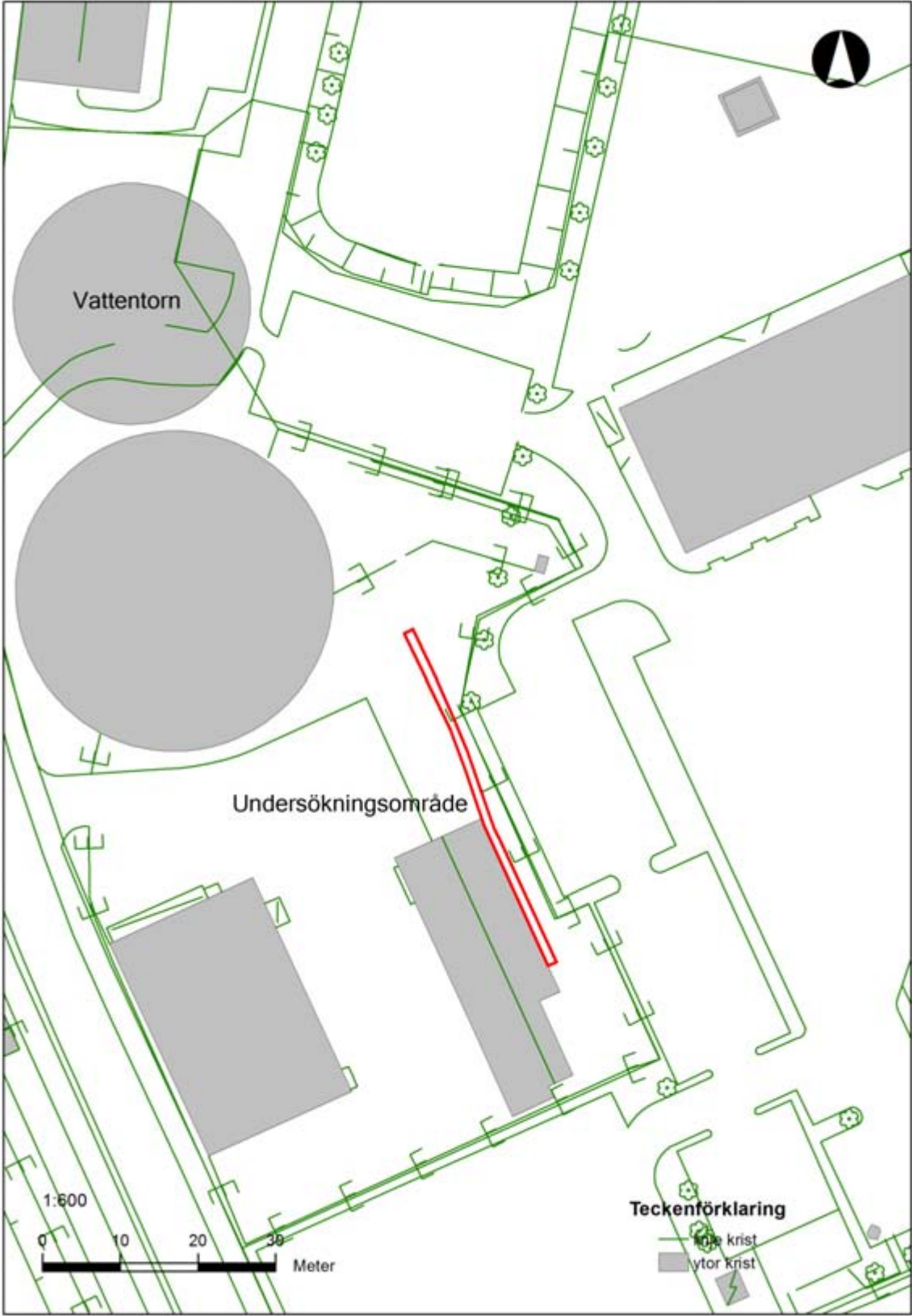
- Kristianstads centrum. Inventering av bebyggelsen 1998-2003. Del 1. Beskrivningar.* Kristianstads kommun, Stadsarkitektkontoret 2004.
- Pettersson, M. 2000. Industriell utveckling – landvinningar och bakslag. Nya Kristianstad. Red. Leif Mårtensson. Föreningen Gamla Christianstad. Kristianstad.
- Stewenius, J. 1984. *Kulturmiljövårdsprogram för Skåne.* Länsstyrelsen i Kristianstad.

Administrativa uppgifter

Sydsvensk Arkeologi AB dnr:	120044
Länsstyrelsen i Skåne dnr:	431-11367-12
Datum för beslut:	2012-06-11
Län:	Skåne
Kommun:	Kristianstad
Socken:	Kristianstad stad
Fastighet:	Bastionen 7
Läge:	Ekonomiska kartan, blad 3D 2j
Koordinatsystem:	RT 90 2,5 gon V
X koordinat:	6212967
Y koordinat:	1396887
Antal arbetsdagar:	3
Antal arkeologtimmar:	6
Antal maskintimmar :	-
Undersökt yta:	46 löpmeter schakt
Platschef:	Ing-Marie Nilsson
Personal:	Ing-Marie Nilsson
Uppdragsgivare:	Kristianstads kommun, C4 teknik
Tidigare undersökningar:	-
Fynd:	-
Dokumentationsmaterial:	Foton och ritningar, Regionmuseet i Kristianstad.
Kostnader:	13 900 kr exkl. moms

Bilaga 1. Situationsplan

Sydsvensk Arkeologi AB

Rapporter 2012

1. Fastigheten Kristianstad 4:4, Kristianstad stad, FU 2011, Christer Carlsson.
2. Innerstaden 1:14 – Södergatan, fornlämning 20, Malmö stad, Malmö kommun, FU 2011, Ingrid Gustin
3. Skanörs kyrka och kyrkogård, Skanör med Falsterbo socken, Vellinge kommun, FU 2004 och 2005, Lars Salminen & Ingrid Gustin
4. Stallbyggnad vid Ugerups säteri, Köpinge socken, Kristianstad kommun, FU 2012, Christer Carlsson
5. Invändiga arbeten i Vä kyrka, Vä socken, Kristianstad kommun, FU 2012, Christer Carlsson
6. Husbyggnation inom fastigheten 61:113, Gualöv socken, Bromölla kommun, SU 2011, Christer Carlsson
7. Öllsjö 67:1, Skepparslöv socken, Kristianstad kommun, AU 2011, Ylva Wickberg
8. Skanör 40:12, Vellinge kn, FU 2011, Per Sarnäs
9. Provgropar inom Kristianstad 4.4, Kristianstad stad, Kristianstad kommun, FU 2011, Christer Carlsson
10. Vintrie Park – område C1. Fastighet Vintrie 20:1, Bunkeflo socken, Malmö kommun, FU 2011. Kristian Brink
11. Fastigheten Kristian IV, Rådhuset, Kristianstad stad, Kristianstad kommun, SU 2011, Christer Carlsson
12. VA-ledningar i Järnväggsgatan m.fl., Ängelholm, Ängelholms kommun, FU 2011, Jan Kockum
13. Sankt Gertrud 4, fornlämning 20, Malmö stad, Malmö kommun, FU 2012, Per Sarnäs
14. Kabeldragning vid Östra Centrum, Kristianstad stad, Kristianstad kommun, FU 2012, Christer Carlsson
15. Borgeby 16:8. Ny maskinhall 2011, Lomma kommun, FU&SU 2010-2011, Lars Salminen
16. Rördragning inom Kristianstad 93:1, Kristianstad stad, Kristianstad kommun, FU 2012, Christer Carlsson
17. Tygelsjö 76:1. Tygelsjö socken, Malmö kommun. FU 2011, Joakim Frejd
18. Kvarteret Minerva 24, Helsingborgs stad, Helsingborgs kommun. FU, schaktövervakning, 2012. Thomas Linderoth
19. Dösemarken – Limhamn 155:501, Malmö 126 & 129, Hyllie sn, Malmö Stad, Skåne, SU 2010. Åsa Berggren & Kristian Brink
20. Degeberga 26:3, Degeberga socken, Skåne, SU 2011. Tony Björk & Ylva Wickberg
21. Fjärrvärme i Vallgatan, Gamla Skeppsbron och Snidaregatan i Åhus, Åhus stad, Kristianstad kommun, FU 2012, Christer Carlsson
22. Husie 172:123, Husie socken, Malmö kommun. SU 2011. Joakim Frejd.
23. Stävie kyrkogård, Stävie socken, Kävlinge kommun. FU 2009. Therese Ohlsson.
24. Stjärnan 1, Malmö stad, Malmö kommun. FU 2011. Therese Ohlsson.
25. Uranienborg. S:t Ibb socken, Landskrona kommun. FU 2003. Therese Ohlsson.
26. Örja 1118, 11:1. Örja socken, Landskrona kommun. FU 2003. Lars Salminen och Therese Ohlsson.
27. Husvik. S:t Ibb socken, Landskrona kommun. FU 2003. Therese Ohlsson.
28. Yngsjö 295:2 m.fl. Åhus socken, Kristianstad kommun. AU 2012. Thomas Linderoth.
29. Limhamn 155:355 m.fl. Område 1, Bunkeflo 24:1, Hyllie socken, Malmö kommun. AU 2012. Kristian Brink.
30. Västra Klagstorp 56:1. Västra Klagstorps socken, Malmö kommun. FU 2012. Therese Ohlsson.
31. Byte av elanläggningar i Sövde kyrka. Arkeologisk förundersökning, schaktövervakning 2012. Fornlämning 65, Sövde socken, Sjöbo kommun. Thomas Linderoth.
32. Kv. Gamla staden 8:8, Mariakyrkan. Arkeologisk förundersökning, schaktningsövervakning 2012. Fornlämning RAÄ 42, Helsingborgs stad, Helsingborgs kommun. Thomas Linderoth.
33. Härlov 50-53, Kristianstad sn, Kristianstad kommun. SU 2010-2011. Ylva Wickberg.
34. Jörgen Kristoffersen 6, Kristianstad stad, Kristianstad kommun. FU 2012. Christer Carlsson.
35. Vattentornsvägen & Västra Boulevarden. Kristianstad stad, Kristianstad kommun. FU 2012. Christer Carlsson.
36. Kv. Möbelsnickaren 9. Åhus stad, Kristianstad kommun. FU 2011. Jan Kockum & Christer Carlsson.

37. Stora Hammar 6:30, 16:136 & 16:137. Stora Hammar sn, Vellinge kn. AU 2012. Per Sarnäs.
38. Kristianstad 4:4 och 4:18, Kristianstad stad, Kristianstad kommun. FU 2012. Ylva Wickberg.
39. Klagstorp 56:1, fornlämning nr 18, Västra Klagstorp socken, Malmö kommun. FU 2012. Thomas Linderoth.
40. Åsumtorp 54:30 m fl. Kristianstad sn, Kristianstad kn. FU 2011. Bertil Helgesson & Ylva Wickberg.
41. Köpinge 21:24 m.fl. Arkeologisk slutundersökning 2011 inom fornlämning Stora Köpinge 100, Stora Köpinge socken, Ystads kommun, Skåne län. Thomas Linderoth.
42. Magnus Stenbock 1. Fornlämning nr 20, Malmö stad, Malmö kommun. FU 2012. Thomas Linderoth.
43. Ändring av minneslund vid Jonstorps kyrkogård, Jonstorps socken, Höganäs kommun. FU 2012. Thomas Linderoth.
44. Altona 21, Lybeck 10 och Innerstaden 1:14, fornlämning nr 20 i Malmö stad, Malmö kommun. FU 2012. Thomas Linderoth.
45. Vä 2:107. Fornlämning 269 & 271, Vä socken, Kristianstads kommun i Skåne län. Särskild undersökning 2010. Bertil Helgesson.
46. Bjäresjö kyrka. Bjäresjö socken, Ystad kommun. Arkeologisk förundersökning 2010. Ing-Marie Nilsson.
47. Kristianstad 4:4 och 4:10. Arkeologisk förundersökning 2012. Ing-Marie Nilsson.
48. Soltofta 8. Arkeologisk utredning 2012, Husie socken, Malmö kommun, Skåne län. Karina Hammarstrand Dehman.
49. Västra Boulevarden, Kristianstad, Skåne. SU 2012. Tony Björk & Lena Nilsson.
50. Kviinge kyrka. Kviinge 47:1, Kviinge socken, fornlämning 16. Arkeologisk förundersökning 2012. Ing-Marie Nilsson.
51. Fastigheten Ceres 1 i Ystad, Ystad stad, Ystads kommun. FU 2012. Lars Jönsson.
52. Innerstaden 1:14 – Lilla Torg, fornlämning 20, Malmö stad, FU 2011. Per Sarnäs.
53. Sankt Jörgen 7, fornlämning 20, Malmö stad, Malmö kommun. FU 2012. Per Sarnäs.
54. Kungsparken, fornlämning 20, Malmö stad, Malmö kommun. FU 2010–2012. Per Sarnäs.
55. Håstads kyrka. Antikvarisk medverkan i samband med tillgänglighetsanpassning 2012. Ing-Marie Nilsson.
56. Svanen 3. Malmö stad, Malmö kommun. FU 2012. Therese Ohlsson.
57. Del av fastigheten Västra Alstad 11:5, Västra Alstad socken, Trelleborgs kommun. AU 2012. Joakim Frejd.
58. Fastigheten Bastionen 7, Kristianstad stad, Kristianstad kommun. Arkeologisk förundersökning 2012. Ing-Marie Nilsson.